

I. TEMATISKAIS PLĀNS

Tēma: Latvijas valstiskuma attīstība

Mērķis: Padziļināt izpratni par Latvijas valstiskuma veidošanos, attīstību un realizāciju, veicināt prasmju attīstību, veidot attieksmi par notikušajiem procesiem.

Stunda	Apakštēma/laiks	Uzdevumi	Sagaidāmie rezultāti	Jēdzieni	Paņēmieni un metodes	Pārbaudes formas (ja ir)	Mājas uzdevumi
1.	Latvijas valstiskuma attīstības posmi. Latvijas valstiskuma idejas veidošanās. (1 stunda).	1. Izprast 19. gs. 2. puses, 20. gs. sākuma norišu ietekmi uz Latvijas valstiskuma idejas attīstību; 2. Izskaidrot vēstures notikumu un procesu sinhronismu un savstarpējo ietekmi; 3. Raksturot Latvijas nacionālās idejas attīstību no kultūrautonomijas līdz neatkarīgai valstij.	1. Zina faktoloģisko materiālu par Latvijas valstiskuma attīstības posmiem; 2. Prot pamatot analizēto vēstures procesu ietekmi, to sekas; 3. Saista procesus Latvijas teritorijā ar vēsturiskajiem notikumiem pasaulē; 4. Prot pamatot viedokli, paužot attieksmi par notikušajiem procesiem.	Valstiskums Nacionālā pašapziņa Politiskais nacionālisms Autonomija	Lekcija ar prezentāciju, darba lapu izmantošana, diskusija.	-	Ja atbilstošie uzdevumi netiek paveikti stundā, tos aizpilda mājās.
2.	Latvijas valstiskuma idejas realizācija. (1 stunda).	1. Izprast Latvijas valsts rašanās apstākļus; 2. Raksturot citus valstiskuma modeļus Latvijā; 3. Izskaidrot vēstures notikumu un procesu sinhronismu un savstarpējo ietekmi; 4. Diskutēt par pretrunīgiem	1. Zina faktoloģisko materiālu par Latvijas valsts izveidošanos un Brīvības cīņām; 2. Prot saistīt notikumus Latvijā un pasaulē dotajā laika posmā; 3. Pauž viedokli un attieksmi par notikušajiem procesiem; 4. Prot analizēt vēstures avotus un iegūt	Latvijas Tautas padome Brīvības cīņas	Interaktīva lekcija, darbs ar vēstures avotu, diskusija, darba lapu izmantošana.	-	Ja atbilstošie uzdevumi netiek paveikti stundā, tos aizpilda mājās vai izmanto pārbaudes darbā.

		jautājumiem vēstures procesā; 5. Attīstīt vēstures avotu analīzes prasmes.	informāciju no kartēm.				
--	--	---	------------------------	--	--	--	--

II. Ieteikumi skolotājam (izstrādāto *Darba lapu* izmantošanas iespējas)

Skolēniem. Darbs ar tekstu. Darba lapas mērķis – palīdzēt skolēniem sekot līdz skolotāja stāstījumam tēmas prezentācijas gaitā, akcentēt būtiskāko. To skolēni saņem stundas sākumā un aizpilda, sekojot līdz skolotāja lekcijai ar prezentāciju. Lapu var arī aizpildīt mājās, lai precizētu apgūto. Tabulā iekļauto faktoloģisko materiālu var atkārtot, precizēt, papildināt arī turpmāko 20.gs. Latvijas vēsturei veltīto tēmu apguves gaitā. 3. uzdevumā iekļautās kartes izmantojamas, apgūstot teorētisko materiālu par brīvības cīņām 1918.-1920.

Darbs ar avotiem. 1. darba lapas mērķis – skolēniem gūt priekšstatu un izpratni par trīs iespējamām valstiskuma alternatīvām. 1.darba lapu skolēni var aizpildīt stundā, veikt kā mājas uzdevumu vai izmantot vielas nostiprināšanai vai zināšanu pārbaudei. 2.darba lapu skolēni var aizpildīt stundā, veikt kā mājas uzdevumu vai izmantot vielas nostiprināšanai vai zināšanu pārbaudei. Var izmantot kopā ar kartēm, kas iekļautas „Skolēniem. Darbs ar tekstu.” 3. uzdevumā.

III. Jēdzienu vārdnīca.

Valstiskums – savas valsts idejas rašanās un realizācija atbilstoši tautas interesēm.

Latviešu sociāldemokrātu savienība – pirmā latviešu politiskā partija (1903.g.Šveice).

Latvijas sociāldemokrātiskā strādnieku partija – pirmā [latviešu](#) politiskā partija mūsdienu Latvijas teritorijā, izveidota [1904.](#) gadā.

Autonomija – Iedzīvotāju tiesības valsts varas patstāvīgā realizēšanā (Vārds cēlies no grieķu valodas, kas tulkojumā nozīmē : auto - pats + nomos – likums, vadīšana).

Okupācija – citas valsts sagrābšanu ar bruņotu (vardarbīgu, militāru) spēku un savas pārvaldības ieviešana tajā.

Aneksija – politiski tiesiskā izpratnē nozīmē kādas valsts vai tās teritorijas daļas pievienošanu citai valstij.

Reokupācija – citas valsts atkārtota okupācija.

Nacionālā pašapziņa – sevis apzināšanās kā nacionāli kulturālu vienību.

Nacionālisms – etniski [politiska ideoloģija](#), kas pirmajā vietā stāda [nācijas](#) identitāti. Politiskais nacionālisms pieprasa savu valsti, un pat izvirza savu nāciju kā vadošo pasaulē.

Darbs ar tekstu

Tēma: Latvijas valstiskuma attīstība

1. Apgūstot teorētisko materiālu par tēmu, ieraksti pamatojumu, kā minētie fakti ietekmēja Latvijas valstiskuma veidošanos un attīstību:

<i>Laiks</i>	<i>Notikums (fakts)</i>	<i>Latvijas valstiskuma attīstība</i>
19.gs. 60 g., 70 g.	Jaunlatvieši	Nacionālisms, nacionālā pašapziņa.
19.gs. 80 g., 90 g.	Jaunā strāva	Rosina cīņu par demokrātiju, demokrātisku valsts iekārtu.
19gs. 90g.	Strādnieku pulciņi	Iepazīst un izplata sociāldemokrātiskas idejas.
1903. g.	Latviešu sociāldemokrātu savienība (LSS)	Šveicē nodibinās pirmā latviešu politiskā partija, aktīvākais vadītājs Miķelis Valters – pauž politiskā nacionālisma idejas.
1904. g.	Latvijas sociāldemokrātiskā strādnieku partija (LSDSP)	Nodibinās Rīgā, vadītājs Jānis Ozols (Zars).
1905. g.	Revolūcija	Tautas masas iegūst politiskās cīņas pieredzi. LSDSP kā masu partija un tautas revolūcijas vadītāja izstrādā nacionālu programmu – iegūt autonomiju jaunas, demokrātiskas Krievijas sastāvā, nodrošināt latviešu valodas brīvu attīstību.
1914. g.	1. Pasaules karš (1914-1918)	1915. g. vācieši iekaro Kurzemi, kopumā par bēgļiem kļūst 800 000 cilvēku.
1915. g.	<ul style="list-style-type: none"> • Latviešu strēlnieku bataljonu dibināšana • Latviešu bēgļu apgādāšanas organizācija, CK Petrogradā, nodaļas visā Krievijā • No 1915.g. 5. septembra 	<p>Brīvprātīgas latviešu karaspēka vienības, ceļ latviešu nacionālo pašapziņu.</p> <p>Bēgļu organizācijās politisko pieredzi guva Vilis Olavs, Jānis Čakste, Kārlis Ulmanis, Zigfrīds Anna Meirovics u.c.</p> <p>Izdevējs J. Bankavs, redakcijā strādāja</p>

	<p>Maskavā iznāk laikraksts „Dzimtenes atbalss”</p> <ul style="list-style-type: none"> • Sociāldemokrāts Fēlikss Cielēns Šveicē izstrādā Latvijas autonomijas demokrātiskas Krievijas sastāvā projektu 	<p>Linards Laicens, Viktors Eglītis, Atis Ķēniņš, Pauls Dāle u.c. Laikrakstam nozīmīga vieta latviešu politiskā nacionālisma idejiskā attīstībā (1917.g.18. februāra publikācijā izvirza Latvijas politiskās autonomijas prasību).</p> <p>F. Cielēnu neatbalsta ne trimdinieku vairākums, ne tautieši dzimtenē.</p>
1916. g.	Krievijas neveiksmes 1.Pasaules kara kaujās	Izplatās demokrātiska pretkara propaganda, tautas neapmierinātība.
1917.g	<ul style="list-style-type: none"> • Februāra revolūcija Krievijā, kas gāž cara patvaldību • 8. (21.) martā izveido Rīgas sabiedrisko organizāciju padomi • 12.-13.(25.-26.) martā izveido Dienvidvidzemes zemes sapulci • 25.-28. aprīlī (8.-11. maijā) Tērbatā notiek Kurzemes zemes sapulce • 26.-27.aprīlī (9.-10. maijā) Rēzeknē notiek Latgales pagastu, pilsētu pašvaldību, draudžu un biedrību pārstāvju 1.kongress, kas ievēlēja pagaidu zemes padomi • 29. aprīlī (12.maijā) Rīgā dibinās Latviešu Zemnieku savienība (LZS) 	<p>Paver iespēju sabiedriskās dzīves demokratizācijai.</p> <p>Rezolūcija autonomijas jautājumā paredzēja, ka Latvijai jābūt nedalītai un autonomai Krievijas provincei.</p> <p>Liek pamatus Vidzemes zemes sapulcei kā vietējās pašvaldības orgānam. Atbalsta Vidzemes, Kurzemes un Latgales apvienošanu vienā administratīvā vienībā, pieprasa latviešu valodas ieviešanu skolās un administratīvajā pārvaldē.</p> <p>Izveido Kurzemes bēgļi, iecerēta dažādu sociālo grupu sadarbībai.</p> <p>Apstiprināja iedzīvotāju vairākuma vēlmi pievienoties pārējiem latviešu apdzīvotiem novadiem.</p> <p>Kļūst par latviešu iespaidīgāko pilsonisko partiju; laikraksts „Līdums”. Iestājas par Latvijas, ieskaitot Latgali, autonomiju federatīvā Krievijā.</p>

	<ul style="list-style-type: none"> • 9.-19. jūlijā Rīgā notiek Latvijas sociāldemokrātijas (LSD) 5. kongress • 30 .jūlijā (12.augustā) Rīgā sanāk 10 dažādu latviešu sabiedrisko organizāciju un politisko partiju konference, lai saskaņotu Latvijas autonomijas projektus • Krievijas armijas militāras neveiksmēs 1.Pasaules karā. 25.augustā (7.septembrī) Rīga krīt vāciešu rokās • Septembra vidū Rīgā pilsonisko partiju un sociāldemokrātu maziņu pārstāvji izveido kopdarbības orgānu – Demokrātisko bloku • 24.oktobrī (7.novembrī) notiek bruņots apvērsums Petrogradā • Ziemeļvidzemē izveidojas lielnieciskā Iskolata republika ar centru Valkā, vadītājs Fricis Roziņš (Āzis) – pastāvēja no 1917.g. novembra līdz 1918.g. februārim • 17.(30.) novembrī Valkā dažādu politisko partiju (izņemot sociāldemokrātus un nelielu konservatoru grupu) un sabiedrisko organizāciju pārstāvju sanāksmē tiek nodibināta Latviešu Pagaidu 	<p>Delegātu vairākums lielinieki; uzskatīja, ka Latvijas autonomija iespējama centralizētā Krievijā. Krievijas tautu pašnoteikšanās tiesības nav proletariāta interesēs.</p> <p>Konference atbalstīja prasību pēc apvienotas un nedalītas Latvijas kā patstāvīgas autonomas vienības Krievijas demokrātiskajā republikā, ar likumdošanas, izpildu, tiesu un vietējās pašvaldības varu Latvijas tautas un tās Satversmes sapulces rokās.</p> <p>Politiskais nacionālisms sasniedz jaunu pakāpi, jo latviešu politiķus satrauc iespēja, ka Latvija var tikt sadalīta starp Krieviju un Vāciju.</p> <p>Demokrātiskais bloks izteicās par Latvijas nacionālu autonomiju Krievijas demokrātiskā republikā, bet pieļāva arī Latvijas neatkarības ideju.</p> <p>Lielinieki sagrābj varu.</p> <p>Varu pārņem Latvijas strādnieku, kareivju un bezzemnieku padomes, iestājas par lielinieku diktatūru, nevēlas veidot Latvijas valsti ārpus Krievijas.</p> <p>Latvijas jautājuma risināšanai jānotiek demokrātiskā ceļā. Latvijai jābūt autonomai un nedalāmai valsts vienībai.</p>
--	--	--

	nacionālā padome (LPNP)	
1918.g.	<ul style="list-style-type: none"> • Februārī sākas vācu karaspēka iebrukums Latgalē un Vidzemē. 3.martā Padomju Krievija ar Vāciju paraksta Brestas miera līgumu • 7.-8. novembrī tiek izveidota Baltijas valsts, kas pastāv līdz Kompjēnas pamiera līgumam 11.novembrī • 17. novembrī astoņas dažādas latviešu politiskās partijas izveido jaunu pārstāvniecības orgānu – Latvijas Tautas padomi • 18. novembrī Latvijas Tautas padomes sēde Nacionālā teātra telpās • Decembrī sākas brīvības cīņas, ko iedala trīs posmos: <ol style="list-style-type: none"> 1. 1918.g. decembris - 1919.g. februāris (vācu karaspēks cīnās pret lieliniekiem); 2. 1919.g. marts – jūnijs (Latvijas armija cīnās pret vācu karaspēku); 3. 1919.g. jūlijs – 1920.g. februāris (Latvijas armija cīnās pret lielinieku varu Latgalē) 	<p>Latvijas teritorija nonāk Vācijas varā.</p> <p>Bija iecerēts Latvijas teritoriju pievienot Vācijai.</p> <p>Paredzēja izveidot Latvijas valsti kā demokrātisku republiku, panākot tās iekļaušanos Tautu Savienībā.</p> <p>Svinīgā sēdē tiek paziņots, ka Latvijas Tautas padome pārņēmusi suverēno varu. Ministru prezidents Kārlis Ulmanis pasludina Latvijas demokrātiskas republikas dibināšanu.</p> <p>Sarežģītā iekšpolitiskā situācijā izveidojas trīs valdības: <ol style="list-style-type: none"> 1. <i>Kārļa Ulmaņa valdība</i> par Latviju kā demokrātisku republiku; 2. <i>Pētera Stučkas valdība</i> – Latvija kā sociālistiska padomju republika (1918.g. decembris līdz 1920.g. februāris); 3. <i>Andrieva Niedras valdība</i>, ko atbalstīja vācbaltieši un vācu bruņoto spēku virspavēlnieks fon der Golcs (1919.g. aprīlis–1919.g. jūnijs). </p>

<p>1920.g.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • 1. maijā sanāk jaunievēlētā Satversmes sapulce, kas ievēlēja brīvās, demokrātiskās, vienlīdzīgās, proporcionālās vēlēšanās • 11.augustā – Latvijas un Padomju Krievijas miera līguma noslēgšana 	<p>Jāizstrādā Latvijas kā jaunas valsts satversmi – konstitūciju.</p> <p>Padomju Krievija atzīst Latvijas valsts neatkarību, patstāvību un suverenitāti.</p>
<p>1922.g.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • 22.februārī galīgā lasījumā pieņem konstitūciju – Latvijas Satversmi 	<p>Deklarē Latviju kā demokrātisku republiku, kur suverēnā vara pieder Latvijas tautai.</p>
<p>1940.g.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • 16.jūnijs – PSRS valdības ultimāts, kas pieprasa Latvijas valdības atkāpšanos un neierobežota padomju karaspēka kontingenta ielaišanu Latvijā. 17. jūnijā PSRS karaspēks ienāk Latvijas teritorijā • 20. jūlijs - tiek izveidota Augusta Kirhenšteina marionetiska okupētās Latvijas valdība 	<p>Notiek Latvijas okupācija.</p> <p>Ierosina Latvijā pasludināt padomju varu un iestāties PSRS sastāvā (5.augustā). Latvija tiek anektēta.</p>
<p>1941.g.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • 22.jūnijā nacistiskā Vācija iebrūk PSRS. 8. jūlijā vācu armija okupējusi visu Latvijas teritoriju 	<p>Sākumā visa vara koncentrējās vācu karaspēka virspavēlniecības rokās, bet vēlāk to nomaina vācu civilpārvalde. Latvijas teritorija „Ostlandes” apgabala sastāvdaļa. Vācieši apspriež Baltijas valstu autonomijas ideju, kas netiek realizēta.</p>
<p>1944./1945.g.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Padomju karaspēka ienākšana Latvijas teritorijā 	<p>Notiek Latvijas atkārtota okupācija (reokupācija).</p>
<p>1987.g.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Sākas trešā Atmoda Latvijā 	<p>Masu kustība sāk ceļu uz valstiskās neatkarības atzīšanu. Latvijas Tautas fronte 1989.g. par galveno uzdevumu izvirza neatkarības sasniegšanu parlamentārā ceļā.</p>
<p>1990.g.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Jaunievēlētā Augstākā Padome sanāk uz 1.sesiju 3.maijā, bet 4. maijā pieņem Neatkarības deklarāciju 	<p>Tiek atjaunota 1922.g. Satversme, taču noteikts pārejas periods. Latvijas PSR kļuva par Latvijas Republiku.</p>

<p>1991.g.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • 13.-21. janvāris – barikāžu laiks • 19.augusts – pučs Maskavā • 21.augusts – Latvijas Augstākā Padome pieņēma Konstitucionālo likumu par Latvijas Republikas valstisko statusu 	<p>Iedzīvotāji aizsargā stratēģiski svarīgas iestādes, demonstrē gatavību aizstāvēt jaunievēlēto parlamentu un valdību pret neatkarības pretiniekiem.</p> <p>Mēģinājums saglabāt Padomju Savienību.</p> <p>Deklarē Latvijas Republikas atjaunošanu „de facto” un atcēla pārejas periodu.</p>
<p>1993.g.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Jūlijā darbu sāk 5. Saeima 	<p>Pilnā mērā darbību atjauno 1922.g. Satversme (tiek atjaunota varas struktūra).</p>

2. Paskaidro:

Valstiskums – savas valsts idejas rašanās un realizācija atbilstoši tautas interesēm.

Latviešu sociāldemokrātu savienība – pirmā latviešu politiskā partija (1903.g.Šveice).

Latvijas sociāldemokrātiskā strādnieku partija – pirmā [latviešu](#) politiskā partija mūsdienu Latvijas teritorijā, izveidota [1904.](#) gadā.

Autonomija – Iedzīvotāju tiesības valsts varas patstāvīgā realizēšanā (Vārds cēlies no grieķu valodas, kas tulkojumā nozīmē : auto - pats + nomos – likums, vadīšana).

Okupācija – citas valsts sagrābšanu ar bruņotu (vardarbīgu, militāru) spēku un savas pārvaldības ieviešana tajā.

Aneksija – politiski tiesiskā izpratnē nozīmē kādas valsts vai tās teritorijas daļas pievienošanu citai valstij.

Reokupācija – citas valsts atkārtota okupācija.

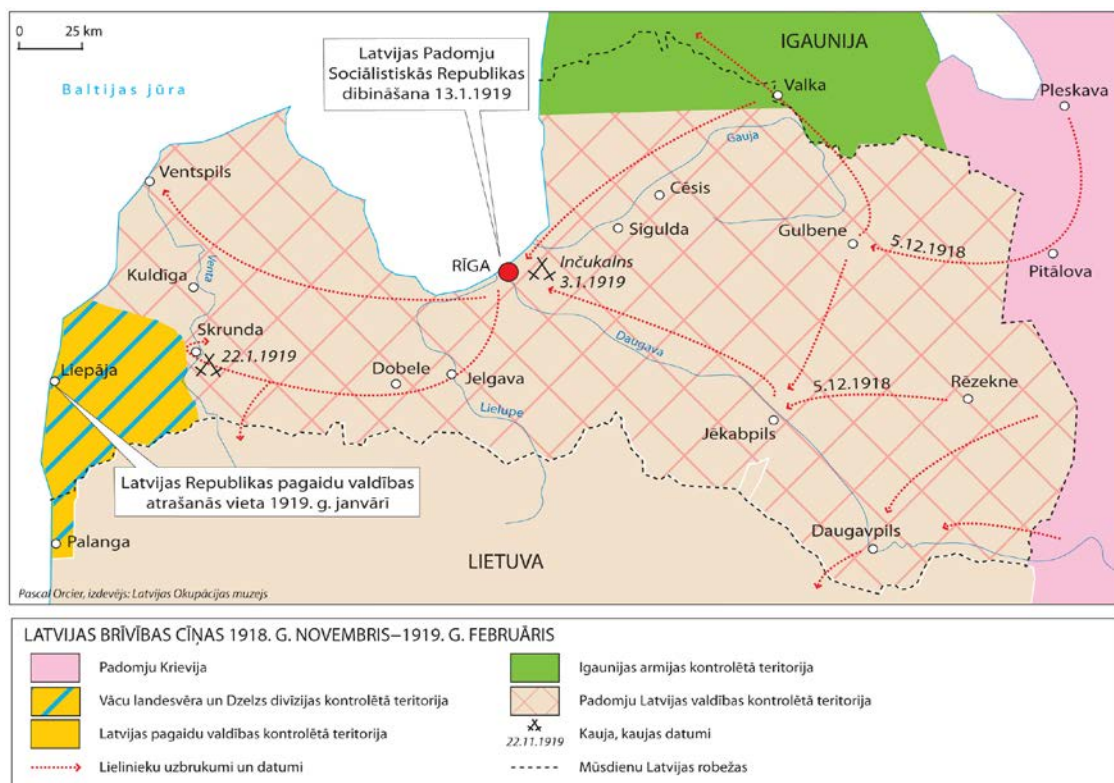
Nacionālā pašapziņa – sevis apzināšanās kā nacionāli kulturālu vienību.

Nacionālisms – etniski [politiska ideoloģija](#), kas pirmajā vietā stāda [nācijas](#) identitāti. Politiskais nacionālisms pieprasa savu valsti, un pat izvirza savu nāciju kā vadošo pasaulē.

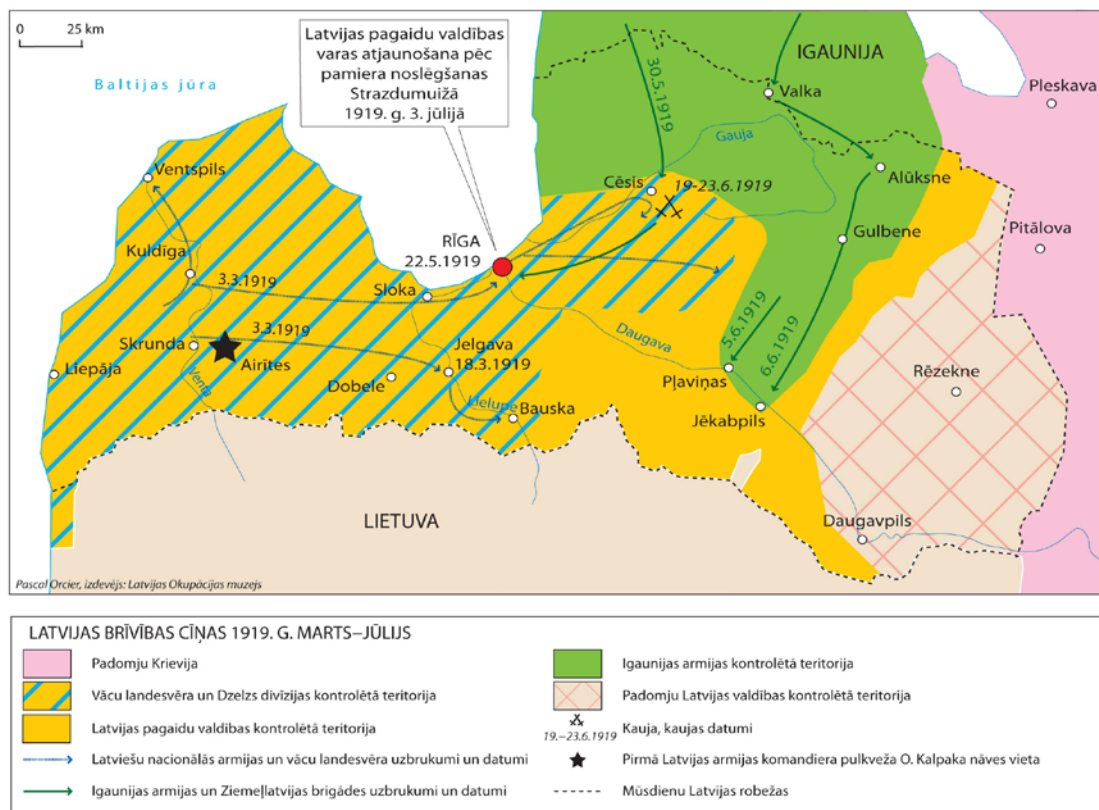

3. Izpēti kartes (izmantots: <http://www.omip.lv/kartes>):

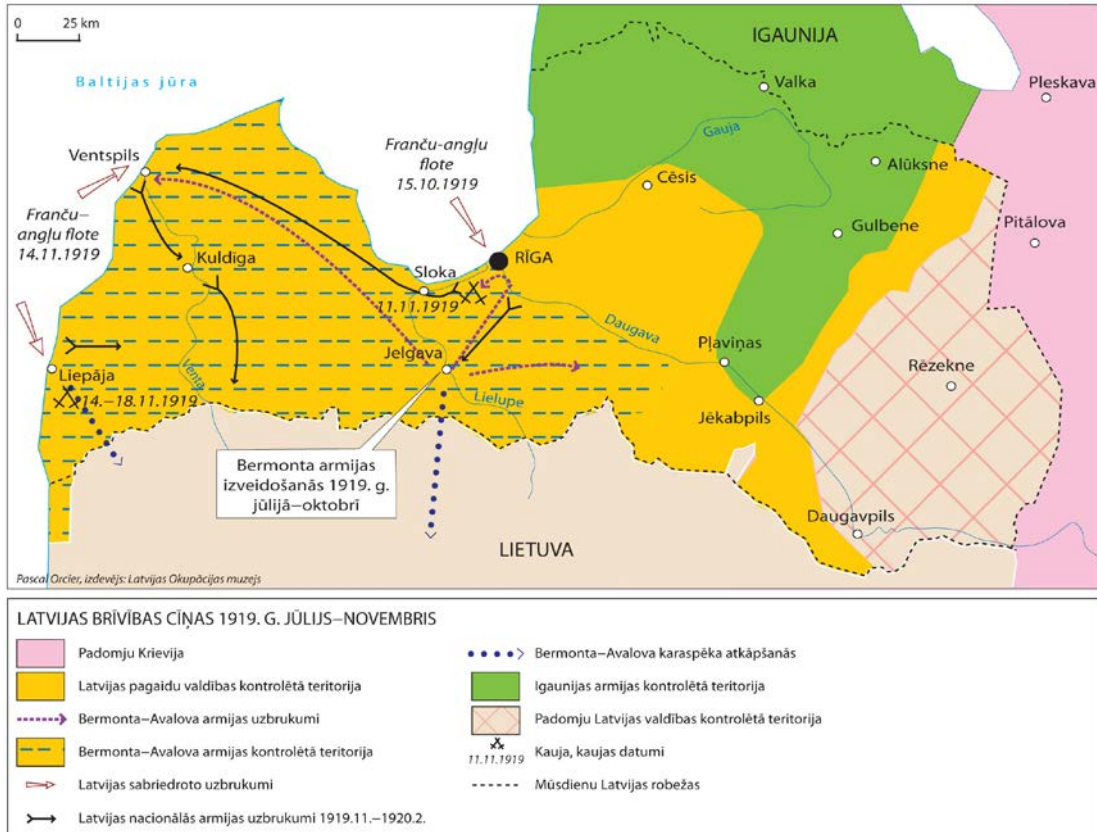
1.karte. Latvijas brīvības cīņas 1918. g. novembris–1919. g. februāris

2.karte. Latvijas brīvības cīņas 1919. g. marts–jūlijs

3.karte. [Latvijas brīvības cīņas 1919. g. jūlijs–novembris](#)

4.karte. [Latvijas brīvības cīņas 1919. g. decembris–1920. g. augusts](#)

